

สะพานสายรุ้ง

ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 มิถุนายน 2559

พัฒนาการทางภาษาของเด็ก

ภาษาเป็นสิ่งที่มีความเฉพาะในมนุษย์เท่านั้น การเรียนรู้ภาษาเป็นความสามารถที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของคนเรา ซึ่งยังไม่มีในเด็กเมื่อแรกเกิด และจะต้องได้รับการบ่มเพาะขึ้นมา

พัฒนาการทางภาษาของเด็กเริ่มจากการฟัง ในวัยทารกเด็กเรียนรู้ภาษาพูดจากการฟังคำพูดของผู้ใหญ่ เวลาผู้ใหญ่พูดคุยกับเด็กหรือพูดคุยกันให้เด็กได้ยิน ไม่เฉพาะคำพูดที่ใช้เท่านั้น แต่ท่าที ท่วงทำนอง น้ำเสียง ความคิด ทศนคติของผู้พูดก็ส่งผลและถ่ายทอดสู่เด็กด้วย รดน้ำ พรวนดินให้สำนึกแรกในภาษาค่อย ๆ เติบโตขึ้นในใจเด็ก จะเป็นในทิศทางใดก็แล้วแต่ การเคลื่อนไหว เล่น ใช้แขนขาทำอะไรต่อมียะไร นอกจากจะกระตุ้นการประสานงานของส่วนต่าง ๆ ในร่างกายและสมองแล้ว ยังกระตุ้นพัฒนาการในการพูดอีกต่างหาก

เรารู้กันว่าสิ่งที่เด็กชอบฟังคือนิทาน เด็กจะเริ่มฟังนิทานในวัยราว 3 ขวบ ถ้าจะเล่านิทานให้เด็ก 2 ขวบฟังก็ควรเป็นเรื่องง่าย ๆ ใกล้ตัวที่เขาสามารถเชื่อมโยงได้ เด็กวัยนี้ชอบฟังเรื่องเกี่ยวกับตัวเขาเองและสิ่งที่ทำกันในวันนั้น แคนนี้ก็สนุกแล้วสำหรับเขา

โดยทั่วไปผู้ใหญ่มักคิดว่าควรมีหนังสือติดบ้านไว้มาก ๆ เพื่อปลูกฝังความสนใจและความรักในการอ่านของเด็ก แต่สำหรับเด็กเล็กไม่จำเป็นต้องมีหนังสือมาก และไม่จำเป็นต้องเป็นหนังสือเสียด้วยซ้ำ เพียงรูปภาพที่แสดงถึงของง่าย ๆ การกระทำธรรมดา ๆ ก็ใช้ได้แล้ว เหตุการณ์และสิ่งที่ผิดไปจากปกติธรรมดาอาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ สับสนแก่เด็กได้ สำหรับเด็กเล็ก ๆ รูปภาพไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องราวต่อเนื่องกัน ที่สำคัญคือรูปแบบสีสันของภาพควรมีศิลปะ มีความงาม และเหมือนจริง ไม่ใช่ภาพถ่ายหรือการ์ตูน

เวลาดูภาพ สิ่งที่เด็กเคยประสบพบเห็นจะถูกถ่ายทอดเข้าอีกครั้ง ในภาษาของรูปภาพ ทำนองเดียวกับที่จิตรกรสะท้อนภาพออกมาให้เราดู ผู้ใหญ่เราอาจดูหนังสือภาพหรือภาพกับเด็กเล็ก พร้อมกับเล่าเรื่องราวใน

ภาพให้เขาฟัง โดยไม่จำเป็นต้องอ่านตามข้อความที่บรรยายไว้ ไม่ต้องสนใจกับเนื้อเรื่อง เพียงแต่ถ่ายทอดความหมายของภาพให้เด็กฟัง โดยบรรยายอย่าง

เป็นธรรมชาติ ด้วยน้ำเสียงและท่าที่แบบเดิมทุกครั้ง การเปลี่ยนบ่อย ๆ แตกต่างไปจากเดิมจะทำให้เด็กรู้สึกไม่สบายใจ เด็กจะพอใจเมื่อได้ยินถ้อยคำแบบเดิม เห็นท่าที่เดิมของเรา เฉลอ ๆ เราอาจจะถูกต่อว่าท้วงติงด้วยซ้ำหากเล่าผิดไปจากครั้งก่อน

เด็กเล็กไม่ควรดูรูปภาพหรือหนังสือภาพครวระละมาก ๆ ภาพแต่ละภาพหรือแต่เล่มให้บรรยายภาคแตกต่างกันไป การดูหนังสือภาพครวระเกินกว่า 1 เล่ม จึงอาจก่อให้เกิดความสับสนในใจเด็กได้ โดยเฉพาะเวลาก่อนนอน เด็กจะมีภาพที่ประทับเข้ามาในใจมากเกินไป จนรบกวนการนอนของเขาได้

หนังสือภาพดี ๆ ที่ปล่อยให้สิ่งต่าง ๆ และเหตุการณ์ง่าย ๆ ในชีวิต แสดงความหมายของตนเองออกมา อีกทั้งไม่ผูกเป็นเรื่องเป็นราวนั้น มีอยู่ไม่มาก แต่เด็กก็มักชอบดูหนังสือเล่มเดิมซ้ำ ๆ จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีหนังสือหลายเล่ม

ทางออกอีกทางหนึ่งก็คือ ถ้าหาหนังสือหรือภาพที่เหมาะสมไม่ได้ เราก็อาจวาดรูปขึ้นมาเอง ทางที่ดีควรวาดขณะเล่าเรื่อง และให้เด็กดูเรา วาดไปด้วย ไม่ต้องกลัวว่าวาดไม่เป็นหรือไม่สวย เพราะสิ่งที่ตรงตามจริงใจเด็กไม่ใช่ความสามารถในการวาดของเรา แต่ขณะที่ดูเราวาด เด็กจะสร้างจินตนาการผจญภัยไปด้วย ภาพจึงมีชีวิตชีวายิ่งกว่าหนังสือภาพเล่มใด ๆ เสียอีก

ในวัยประมาณ 3 ขวบ เด็กเริ่มเข้าใจและติดตามเรื่องราวที่ต่อเนื่องได้ เราจึงเริ่มเปลี่ยนจากการเล่าเรื่องราวที่สิ่งต่าง ๆ ถ่ายทอดออกมา ไปสู่เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ และเรื่องที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้คือ นิทาน เด็กวัยที่โตขึ้นมานี้ เราอาจเปิดโอกาสให้เขาวาดภาพขึ้นเองโดยอิสระจากจินตนาการของตนเองได้

หลังจากเด็กพูดได้ ทักษะทางภาษาขั้นต่อไปที่ผู้ใหญ่คาดหวังจากเด็กคือ อ่าน เขียน อันเป็นความรู้พื้นฐานที่คนทั่วไปเห็นว่าเด็กควรมี ยิ่งอ่านเขียนได้เร็วตั้งแต่อายุน้อย ๆ ก็ยิ่งช่วยให้เด็กมีความสามารถในการเรียนวิชาต่าง ๆ ได้ดีต่อไป ถึงแม้จะมีการวิจัยศึกษาเรื่องการอ่านของเด็กมากมายเพียงไร ซึ่งผลส่วนใหญ่เห็นว่าการเริ่มอ่านเร็วตั้งแต่อายุน้อย ๆ ไม่ได้ส่งผลดีต่อเด็กในระยะยาวเลย แต่พ่อแม่ ครู นักการศึกษาส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องการให้เด็กอ่านได้เร็ว ๆ กันอยู่ดี เพราะเกรงว่าจะไม่ทันคนอื่น จะเสียเปรียบ สู้เขาไม่ได้

ความจริงก็คือ มีเด็กจำนวนไม่น้อยที่อ่านหนังสือออก แต่ไม่สามารถจับความสิ่งที่อ่านได้ ไม่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาสาระออกมาได้ คนทั่วไปมองเพียงว่าการอ่านคือความสามารถในการรู้จักตัวอักษร ผสมคำ ออกเสียง และสะกดได้ เพราะนี่คือองค์ประกอบภายนอกที่มองเห็นได้ แต่การอ่านมีมากกว่าที่เรามองเห็น

การสอนให้เด็กอ่านหนังสือจึงไม่ใช่เพียงทำด้วยการแนะนำให้รู้จักตัวอักษร สะกด หรือคู่บุตรคำ สิ่งที่จะช่วยเตรียมเด็กสำหรับการอ่านได้ดีที่สุด คือการให้เด็กมีประสบการณ์ทางภาษา สร้างจินตนาการ และ

เคลื่อนไหวไปกับภาษา เช่น ในกิจกรรมวงกลม ฟังนิทาน ร้องเพลง ท่องกลอน เพื่อกระตุ้นความสนใจและเข้าใจภาษา ใช้จินตนาการวาดภาพขึ้นมาจากภาษาที่ได้ฟัง

เด็กที่เริ่มอ่านได้ตั้งแต่อายุน้อย ๆ อาจไม่มีความรักการอ่าน และเลิกอ่านไปในเวลาไม่นาน เมื่อถึงเวลาที่ควรอ่านจริง ๆ จึงต้องมาหากลยุทธ์สร้างแรงจูงใจให้เด็กรักการอ่านกันอีก การเริ่มอ่านได้ตั้งแต่ 3 ขวบ หรือ 10 ขวบ ไม่ได้มีความหมายหรือความแตกต่างอะไรสำหรับเด็กหรือคนอื่นเลยเมื่อเขาโตขึ้นหรือถึงวัยผู้ใหญ่

โรงเรียนวอลดอร์ฟยังไม่สอนให้เด็กอ่านเขียนในอนุบาล แต่มีการเตรียมเด็กให้พร้อมสำหรับการอ่านโดยที่เด็กไม่รู้ตัว จากการเล่านิทาน ร้องเพลง ท่องกลอน ทำกิจกรรมวงกลม แม้แต่การเล่น ปีนป่าย เดินบนขอนไม้ วาดรูป เล่นเชือก ทำงานต่าง ๆ ก็เป็นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้

นิทาน เพลง กลอนที่ใช้ควรมีภาษาที่สละสลวย เพื่อเป็นแบบอย่างในการใช้ภาษาให้แก่เด็ก โดยไม่เลือกที่จะใช้แต่ภาษาง่าย ๆ เลี่ยงการใช้ศัพท์ที่เด็กยังไม่รู้จัก ยังไม่เข้าใจ ซึ่งเด็กจะค่อย ๆ ทำความเข้าใจในความหมาย พร้อมกับสร้างจินตภาพขึ้นมาในใจไปเอง อันเป็นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเข้าใจความหมายของเนื้อหาที่อ่าน ซึ่งเป็นปัญหาสำหรับเด็กจำนวนไม่น้อยที่หัดอ่านด้วยวิธีการที่แห้งแล้งไร้ชีวิตชีวา

การฟัง จดจำ และลำดับเหตุการณ์ เป็นพื้นฐานที่ช่วยในการพัฒนาทักษะทางภาษา การเล่านิทาน ร้องเพลง ท่องกลอนที่เหมาะสมสำหรับเด็ก เป็นสิ่งที่ช่วยได้ในเรื่องนี้เช่นกัน เด็กเรียนรู้ที่จะเข้าใจความหมายสร้างภาพ ชิมซบเรื่องราว ก่อนที่จะเรียนการถอดรหัสอักษรอันเป็นนามธรรม เป็นสัญลักษณ์ที่ใช้เป็นตัวแทนของเสียงและคำ

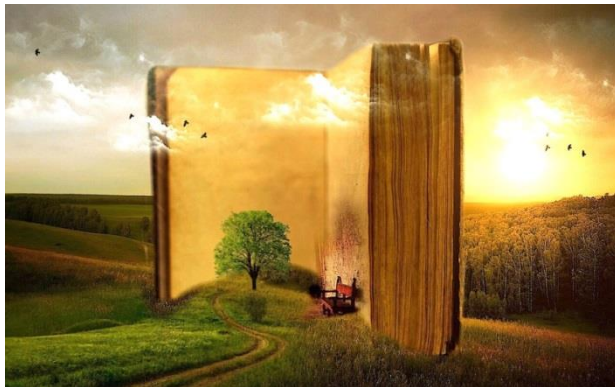
เมื่อเด็กเริ่มอ่านได้ สิ่งที่ให้อ่านจึงมีความสำคัญ ต้องคัดสรรกลั่นกรองดี ๆ ว่าเนื้อหาสาระที่อ่านให้ที่สนะ ความคิดอะไรแก่เด็ก ขณะที่เด็กกำลังหัดอ่าน หรือพ่อแม่ฝึกให้อ่าน ป้ายโฆษณาจึงไม่ใช่แบบฝึกหัดที่ดีสำหรับการอ่านของเด็ก การให้เด็กอ่านข้อความง่าย ๆ ภาษาง่าย ๆ ที่ไม่เป็นการอุปสรรคต่อความจำกัดทางภาษาของเด็ก แต่ทว่าไร้ความหมาย จะไม่จุดประกายจินตนาการ หรือกระตุ้นความชื่นชมในภาษาของเด็กขึ้นมาได้ ไม่ทำให้เด็กรู้สึกสนใจอยากอ่าน

หลังจากเด็กอ่านหนังสือได้แล้ว มักอ่านไม่ยอมนวาง จึงควรคัดเลือกหนังสือที่เป็นแบบอย่างการใช้ภาษา และให้ที่ศนะที่ดีแก่เด็ก โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของวัยเป็นที่ตั้ง

การสอนเด็กหัดอ่านจากป้ายโฆษณาหรืออื่น ๆ ทำนองนี้ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า บางครั้งเราทำสิ่งหนึ่งไปโดยมีจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่ง และหวังว่าการกระทำนั้นจะนำไปสู่จุดหมายที่ตั้งไว้ แต่ลืมนึกคิดว่าสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้เดินไปตามที่เราจะเกณฑ์ ต้องการ หรือคาดหมายเสมอไป ยังมีปัจจัยอื่น ๆ แวดล้อมซึ่งเราอาจไม่ได้นึกถึง ที่จะส่งผลต่อการกระทำของเราด้วย และผลพวงจากปัจจัยอื่น ๆ ดังกล่าวอาจมีมากกว่าผลที่จะได้จากส่วนที่เราคาดไว้ก็เป็นได้

ขยายความคิดด้วยภาษาต่างประเทศ

จุดมุ่งหมายของการศึกษา
วอลดอร์ฟคือ
เพื่อพัฒนา
เด็กให้เติบโต
ขึ้น โดยมีความ
เป็นมนุษย์
มีศักยภาพ

รอบด้าน สามารถใช้สร้างสรรค์สังคมได้ ไม่ใช่เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงาน จุดมุ่งหมายของการเรียนภาษาต่างประเทศใน

โรงเรียนวอลดอร์ฟจึงไม่ใช่เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน หรือเพื่อประโยชน์ในอาชีพการงานของนักเรียนในภายภาคหน้า นั่นเป็นเพียงผลพลอยได้เท่านั้น คุณค่าทางการศึกษาในการสอนภาษาต่างประเทศมาจากคนละประเด็นกัน นั่นคือ เพื่อเพิ่มศักยภาพในความเป็นมนุษย์ของเด็ก

สังคมโลกทุกวันนี้มีการเดินทาง เคลื่อนย้ายถิ่นฐาน ติดต่อสื่อสารข้ามพรมแดนกันมากขึ้น ท้องถิ่นต่าง ๆ กลายเป็นสังคมหลากหลายวัฒนธรรม หลากเชื้อชาติ ศาสนามากขึ้นทุกที แต่กระนั้น การเคารพและยอมรับในความแตกต่างระหว่างกันกลับไม่ได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ปัญหาระหว่างเชื้อชาติ การดูถูกเหยียดหยามผู้ที่แตกต่างทั้งชาติพันธุ์ ธรรมเนียมประเพณี ความคิด ความเชื่อ ความขัดแย้งทางวัฒนธรรมและสังคม หาได้ลดน้อยถอยลงไม่

การที่รูดอล์ฟ สไตเนอร์ให้เด็กในโรงเรียนวอลดอร์ฟเรียนภาษาต่างประเทศก็เพื่อปลุกความสนใจในสิ่งที่แตกต่างแปลกปลอมไปจากตัวเอง ส่งเสริมให้เด็กมีความคิดที่เปิดกว้าง ยืดหยุ่น สร้างความเคารพและเข้าใจในวัฒนธรรมอื่น เพื่อให้มนุษยชาติสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ

การเรียนรู้อื่นเป็นการเปิดโลกให้แก่เด็ก เป็นเสมือนหน้าต่างเปิดไปสู่ความรู้สึกนึกคิดของคนในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง สไตเนอร์จึงเห็นว่าเด็กควรเรียนภาษาต่างประเทศ 2 ภาษาที่มีต้นกำเนิดแตกต่างกัน การเรียนภาษาใหม่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ว่าคนแต่ละวัฒนธรรม แต่ละถิ่นฐาน มีวิธีคิดแตกต่างกัน มองสิ่งเดียวกันจากมุมที่ไม่เหมือนกัน วิธีสะท้อนออกมาจึงไม่ตรงกัน โครงสร้างประโยคและหลักไวยากรณ์ผิดแผกจากกัน บางภาษากิริยาอยู่ต้นประโยค ขณะที่บางภาษาอยู่กลางหรือท้ายประโยค บางภาษาเน้นความสำคัญของเวลาที่เกิดเหตุการณ์ที่พูดถึงว่าผ่านมาแล้วหรือยังมาไม่ถึง ส่วนบางภาษาเน้นความสำคัญของความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้พูดกับผู้ที่พูดด้วยหรือพูดถึง ทำให้เห็นถึงความหลากหลายในวิธีคิด เห็นว่าวิธีการถ่ายทอด แสดงความรู้สึกนึกคิดออกมา ไม่ได้มีเพียงวิธีใดวิธีเดียว และไม่มีวิธีใดถูกหรือผิด ช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นในการคิด เคารพในความแตกต่างในการพูด คิด ทำของผู้อื่น

คำเรียกสิ่งต่าง ๆ มาจากความรับรู้และมุมมองของเรา เป็นภาพที่เกิดขึ้นมาในจิตของเรา วิธีมองและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ของคนแต่ละวัฒนธรรม ซึ่งเป็นไปคนละทาง ก่อให้เกิดแบบแผนโครงสร้างและการใช้ภาษาของคนในวัฒนธรรมนั้น ๆ ขึ้นมา ในทางกลับกัน ภาษาที่ใช้ในท้องถิ่นของเราก็ส่งผลต่อมุมมอง วิธีคิด และความรู้ของกลุ่มคนที่ใช้ภาษานั้นด้วย เผยให้เห็นถึงด้านที่แตกต่างกันในธรรมชาติของมนุษย์เรา ช่วยให้เรามีจินตนาการในการใช้ภาษามากขึ้น

แต่ละภาษาล้วนมีลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนภาษาอื่น มีข้อจำกัดหรือลักษณะด้านเดียวในบางจุด การเรียนภาษาอื่นจึงช่วยถ่วงดุลความด้านเดียวของภาษาและวัฒนธรรมของตนเองได้ การพูดถึงสิ่งต่าง ๆ ในโลกด้วยคำอื่นที่ไม่ใช่ของเรา ด้วยวิธีใหม่ โครงสร้างใหม่ จึงเปิดโอกาสให้เด็กได้หลุดออกจากกรอบของภาษาแม่ สิ่งที่ได้จึงมากกว่าภาษา และการเรียนภาษาอื่นก็จะช่วยให้เข้าใจภาษาของตัวเองดีขึ้นด้วย

แล้วเด็กควรเริ่มเรียนภาษาต่างประเทศตั้งแต่เมื่อไร เป็นที่ทราบกันดีว่าเด็กเล็กสามารถเรียนรู้การออกเสียงภาษาอื่นได้ดีกว่าเด็กโตหรือผู้ใหญ่ พ่อแม่หลายคนให้ความสำคัญแก่ความสามารถด้านภาษาของลูก จึงต้องการให้ลูกเริ่มเรียนตั้งแต่เล็ก แต่การเรียนภาษาที่ 2 ที่ 3 ก่อนวัยประถม ซึ่งเป็นช่วงที่ภาษาที่ 1 ยังไม่แข็งแรง จะส่งผลให้ใช้เวลาานานขึ้นกว่าภาษาแรกจะมั่นคงแน่นอนหนา นี่เป็นเรื่องที่ผู้เชี่ยวชาญการสอนภาษาหลายรายยอมรับ เด็กที่อยู่ในครอบครัวซึ่งมีการใช้มากกว่า 1 ภาษา ก็มักประสบปัญหานี้เช่นกัน

จัดทำโดย

โรงเรียนบักกุกักย

199 หมู่ 6 ถนนสุขาภิบาล 5 ซอย 32 แขวงออเงิน เขตสายไหม กทม. 10220

โทร. 02 792 0670, 02 792 0672 แฟกซ์ 02 792 0672

E-mail: waldorffthai@hotmail.com

www.panyotai.com

ขอเชิญชมภาพกิจกรรมของเด็ก ๆ ได้จาก

<https://www.flickr.com/photos/panyotai/sets/>

ติดตามข่าวสารในแวดวงมนุษยปรัชญาได้ทาง

<facebook.com/Anthroposophical.Group.Thailand>

และติดตามสาระของมนุษยปรัชญาได้จาก

<anthrothailand.wordpress.com>